

INDIVIDUAL VA GURUHIY NARSISSIZM HAMDA UNING ASOSIY
XUSUSIYATLARI

Rajabov Murodil Jumaboyevich

FDU "Psixologiya" kafedrasi katta o'qituvchisi

Annatatsiya: *ushbu maqolada zamonaviy jamiyatda «narsissizm» tushunchasi, narsissizmning salbiy ko'rinishlarining ko'payishi tendentsiyasining mavjudligi, narsistik bemorlar bilan ishlash, jahonda zamonaviy psixoanalizning kuchayib borishi, adekvat o'z-o'ziga baho berish, individual narsissizm, guruhiy, narsissizm, narsistik baholash haqida so'z yuritilgan.*

Kalit so'zlar: *«narsissizm», psixoanalitik, psixoterapevt, konsultant, narsistik bemorlar, psixoanaliz, adekvat o'z-o'ziga baho berish, individual narsissizm, «birlamchi narsissizmi», ruhiy kasal, «Narsist va Eho».*

Аннотация: *в данной статье рассматривается понятие «нарциссизм» в современном обществе, существование тенденции к усилению негативных проявлений нарциссизма, работа с нарциссическими пациентами, усиление современного психоанализа в мире, адекватная самооценка, индивидуальный нарциссизм, группа, нарциссизм, разговор о нарциссической оценке.*

Ключевые слова: *«нарциссизм», психоаналитик, психотерапевт, консультант, нарциссические пациенты, психоанализ, адекватная самооценка, индивидуальный нарциссизм, «первичный нарциссизм», психически больные, «Нарцисс и Эхо».*

Abstract: *this article examines the concept of "narsistism" in modern society, the existence of a tendency to increase the negative manifestations of narsistism, working with narsististic patients, the strengthening of modern psychoanalysis in the world, adequate self-esteem, individual narsistism. , group, narsistism, conversation about narsististic evaluation.*

Key words: *"narsistism", psychoanalyst, psychotherapist, consultant, narsististic patients, psychoanalysis, adequate self-esteem, individual narsistism, "primary narsistism", mentally ill, "Narsistus and Echo".*

Zamonaviy jamiyatda «narsissizm» tushunchasi keng tarqalgan bo'lib, u ko'p hollarda xudbinlik va boshqa o'z maqsadlariga erishish uchun odamlarga zarar etkazish tushuniadi. Shu bilan birga, ba'zida individualist niqobi ostida haqiqiy egoist yoki narsist mavjuddir. Bu o'z navbatida psixologlarni ochiq bo'lgan ushbu mavzuga qiziqishini oshirib kelmoqda.

Narsisizm, shu jumladan uning kelib chiqishi (shakllanishi va rivojlanishi) muammosini o'rganishning dolzarbligi, bizning nuqtai nazarimizdan, quyidagi omillar bilan belgilanadi:

- Jamiyatning turli sohalarida (siyosat, biznes, menejment, mafkura, reklama va

boshqalar) narsisizmning salbiy ko'rinishlarining ko'payishi tendentsiyasining mavjudligi.

- So'nggi yillarda jahon psixoanalitiklari, psixoanalitik psixoterapevtlar va konsultantlar amaliyotida narsistik bemorlar bilan ishlashning qiyinchiliklari kuzatilmoqda.

- Jahonda zamonaviy psixoanalizning kuchayib borishi va u orqali turli tushunchalarga qiziqishning ortib borishi.

Adekvat o'z-o'ziga baho berish va birgalikdagi faoliyatning boshqa sub'ektlariga nisbatan empatik idrokni shakllantirish uchun guruhdagi mikroiklimni yaxshilash va teng hamda konstruktiv munosabatlarni o'rnatish uchun vosita bo'lgan o'z-o'zini hurmat qilish tuyg'usini rivojlantirish kerak. Shu bilan birga, narsisizmning individual va guruhiy ko'rinishlari jamiyatdagi ijobiy tendentsiyalarning rivojlanishiga to'sqinlik qiluvchi halokatli omil hisoblanadi.

Individual narsisizm tavsiflarini ikki guruhga bo'lish mumkin:

- yangi tug'ilgan chaqaloqda «birlamchi narsisizmi»;
- ruhiy kasal narsist.

Yangi tug'ilgan chaqaloqning «birlamchi narsisizmi» bolaning «men va men emas»ini ajrata olmasligi, ya'ni u uchun faqat o'zi mavjud. Yangi tug'ilgan chaqaloq o'zi uchun dunyoni kashf qila boshlaydi. Shu sabab yangi tug'ilgan chaqaloq uchun tashqi dunyo mavjud emas.

Ruhiy kasal bo'lgan odam uchun sharoitlar boshqacha, faqat uning o'zi bor va tashqi dunyodan habardor hamda unda o'zini ko'rmaydi.

Narsisizmning eng keng tarqalgan shakli o'rtacha narsisizm bo'lib, u o'z ko'rinishini sevish va biror narsani o'zgartirish yoki kimgadir taqlid qilishdan butunlay voz kechishda namoyon bo'ladi. Bu shakl qadimgi yunon afsonasi «Narsist va Eho»da juda yaxshi ko'rsatilgan, unda yosh yigit Narsist g'ayrioddiy go'zal bo'lib, nimfa Ehoni sevgisini rad etadi va bir kun o'zining suvdagi aksini ko'rib, o'z qiyofasiga oshiq bo'ladi hamda o'ziga bo'lgan alamli sevgidan azobda o'ladi. Ushbu afsonaga asoslanib, biz narsisizmning aniq ta'rifini berishimiz mumkin - narsisizm, o'z shaxsi bilan mashg'ul bo'lish, o'zini yo'q qilishga olib keladigan o'ziga hos dunyoga qiziqishni ifodalaydi.

Kundalik hayotda narsisizm eng kam ifodalangan shaklda sodir bo'ladi. Misol uchun, eski tanish bilan uchrashganda, birinchi navbatda, narsistik kasalligi mavjud odam o'zi haqida uzoq vaqt gapiradi, keyin u siz haqingizda so'zlashni boshlaydi. So'ng o'zi haqidagi fikringizni bilish maqsadida: «Mening ishimni qanday baholaysiz? «...»?» va shu kabilar. Bunday odam faqat o'z shaxsi bilan mashg'ul bo'ladi va faqat uning shaxsi haqida suhbatgagina qiziqadi. Ko'p hollarda bunday odamlar juda mehribon, chunki ular o'zlarini yordamchi, xayr-ehsonchi sifatida his qilishni yaxshi ko'radilar. Bunday vaziyatlarda ular vaziyatni va undagi boshqa odamning his-tuyg'ularini butunlay e'tiborsiz qoldirib, o'zlariga hayrat bilan qaraydilar.

Yuqoridagilardan biz individual narsisizm bilan og'rikan odamning tahminiy obrazini chizishimiz mumkin. Bu o'z yo'nalishi bo'yicha tanqidga e'tiborsiz, arziyas

maqtov so'zlariga g'ayrioddiy ahamiyat beradigan, boshqalarga qiziqmaydigan va kamtarlik narsistik mavzu bo'lgan shaxsdir. Ammo shuni ta'kidlash kerakki, narsisizm shaxsiyatning ba'zi jihatlarida o'zini namoyon qilishi mumkin, masalan, odam o'zining aql-zakovati, tashqi ko'rinishi, hazil tuyg'usi yoki jismoniy qobiliyatlarini maqtaydi.

Narsistik tobelikdan aziyat chekadigan odam bilan sodir bo'ladigan asosiy narsa - bu oqilona fikrni yo'qotishdir, chunki narsist o'zini ob'ektiv baholay olmaydi [2].

Narsistik baholash - bu noto'g'ri fikr, ob'ektiv emas. Bu buzilish deviant xulq-atvorga ega (alkogolizm, giyohvandlar) odamlarda kuzatilishi mumkin. Bunday odamlar o'zlarining g'ayrioddiyligini, o'yin-kulgi va qiziqishlarini ta'kidlab, oddiy va aniq narsalarni aytadilar, chunki narsist eyforik hamda o'ziga yuqori tuyg'u bilan qarash orqali o'zini boshqalardan ustun his qiladi. Bundan xulosa qilishimiz mumkinki, narsistik shaxs o'zini, o'z fikrlari, g'oyalari va hikoyalarini sifati haqida o'ylamasdan, ularning ob'ektivligi hamda dalillarga mos kelishiga ishonch hosil qilgan holda, yuqori baho berishga moyillikdir.

Narsisizm o'ta xudbin individualizm, boshqalarga qiziqish yo'qligi jamiyatning diagnostik xususiyatiga aylanadi [6]. Z.Bauman to'g'ri ta'kidlaganidek, yolg'izlik xayoloti "barcha darajadagi insonlar jamiyatlari ustidan yuqoridan pastga aylanib, bugungi kunda yoqimli bo'lgan har qanday shaxslararo aloqalarni, hatto puxta qurilgan aloqalarni ham uzoq muddatli istiqboldan mahrum qiladi" [7]. Bu g'oya zamonaviy ijtimoiy munosabatlarni eng aniq tasvirlaydi: sevgi, do'stlik, sheriklik, bularning barchasi qisqa muddatli, ishonchsiz, mo'rt bo'lib qoldi, odamlar xavfsizlikni keltirib chiqaradigan va ishonchli ko'rinadigan oqilona tushunarli vaqtinchalik kelishuvlarni afzal ko'radilar. Lekin aslida bularning barchasi xayoliydir. Baumanning yozishicha, «ratsional egoizm»ning narsistik pozitsiyasi insoniy munosabatlarning buzilishi va ma'noni yo'qotish davrida odatiy holga aylandi» [7].

Guruh narsisizmini o'rganish individual narsisizmga qaraganda qiyinroq. Guruh narsisizmining boshlang'ich nuqtasi uning ijtimoiy funktsiyalari bo'lib, ular individual narsisizmning biologik funktsiyasiga paralleldir. Mavjud bo'lishni xohlaydigan har qanday shakllangan guruh a'zolaridan narsistik ta'sirni kutish mumkin. Guruh a'zolari guruhga o'z hayotlariga qaragan kabi jiddiy munosabatda bo'lishlari va guruhning boshqa guruhlardan ustunligiga ishonadilar. Mana Sunday narsistik tarkibiy qismlarsiz, guruhda faoliyat yuritish uchun zarur bo'lgan energiya, ayniqsa qurbonlar talab qilinadigan holatlarda mavjud bo'lishi ehtimoldan yiroq emas [16].

Guruh narsisizmini yaxshi va yomon shaklga bo'lish mumkin. Yaxshi shaklda guruh narsisizmining maqsadi dialektik jarayonga olib keladigan biror narsaga erishishga aylanadi. Ijodiy harakatni amalga oshirish zarurati muqarrar ravishda odamni guruh solipsizmining⁴⁰ tor doirasidan tashqariga chiqishga majbur qiladi [16].

Agar guruh narsisizmining ob'ekti guruhning o'zi shakllangan taqdirda, uning ulug'vorligi va shon-shuhrati, uning oldingi yutuqlari hamda a'zolarining jismoniy

⁴⁰ Solipsizm (lotincha solus - "yolg'iz" va ipse - "o'zi" dan) - falsafiy ta'limot va pozitsiya bo'lib, u quyidagilar bilan tavsiflanadi: - o'z shaxsiy ongini yagona va shubhasiz haqiqat sifatida tan olish; - atrofdagi dunyoning ob'ektiv haqiqatini inkor etish

tuzilishi haqida gapirganda, yuqorida aytib o'tilgan tendentsiyalar rivojlanmaydi. Ammo narsistik yo'nalish va undan kelib chiqadigan natijalar doimiy ravishda oshib boradi.

Guruh narsisizmi ommaviy tadbirda ma'lum, katta odamlar guruhini, masalan: millat, irq, diniy guruh, siyosiy partiya va boshqalarni notiq tomonidan maqtovga sazovor bo'lishida namoyon bo'ladi. Bunday maqtov odamga mantiqiy tuyuladi. Chunki u ko'plab odamlar tomonidan qo'llab-quvvatlanadi. Shunday qilib, guruh narsisizmi jamiyatda mavjud bo'lib, agar u keyingi mavjudlik uchun zarur bo'lsa qo'llab-quvvatlanadi, rivojlanadi va xususiyat sifatida tavsiflanadi.

Xulosa qilib aytganda, sotsializatsiya maydoni insoniyatning rivojlanishi davomida doimiy ravishda o'sib bormoqda, qarindoshlik asosida qurilgan kichik guruhlar umumiy til, ijtimoiy tuzum, din yoki siyosatga asoslangan katta guruhlariga aylanadi. Shunisi e'tiborga loyiqki, katta guruhlarda narsisizmning patologik xususiyatlari yo'qolmaydi. Guruhdagi oq yoki qora narsisizm individual narsisizm kabi xavfli bo'lishi mumkin. Ijtimoiylashuv jarayoni bir-biri bilan bog'liq bo'lmagan shaxslarning katta guruhlarini hosil qilganligi sababli, ular o'rtasidagi hamkorlik guruh ichidagi narsistik ta'sirni kamaytiradi. Bundan tashqari, katta guruh o'z mag'rurligiga tayanib, moddiy, intellektual va badiiy sohalarida qimmatli narsalarni ishlab chiqaradigan hamda shu bilan narsistik ta'sirni kamaytiradigan boshqa yo'nalishda tendentsiya mavjud.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Murodil, R. (2021). The concept of makiavellism in the scientific psychological literature and the degree of mac-scale in a person. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(5), 1249-1257.
2. Rajabov Murodil Jumaboevich. BLACK THREE IN PERSONAL PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OR MACIAVELISM, PSYCHOPATHY AND NARSISM. *Uzbek Scholar Journal*. Volume- 04, 11-14. May, 2022. www.uzbekscholar.com.
3. Rajabov, M. J., & Absalamov, E. U. (2020). NLP IN ADVERTISING AND PRINCIPLES OF ITS APPLICATION. In *Психологическое здоровье населения как важный фактор обеспечения процветания общества* (pp. 355-357).
4. Rajabov, M. J., & Rajabova, X. X. (2019). Self-consciousness of students in social and psychological mechanisms. *Theoretical & Applied Science*, (12), 176-179.
5. Rajabov, M. J., & Sotvoldiev, J. M. (2020). INFORMATION-PSYCHOLOGICAL EFFECTS OF ADVERTISING AND BUYER MOTIVATION. In *Психологическое здоровье населения как важный фактор обеспечения процветания общества* (pp. 62-64).
6. А.Л. Андреев, Е.Г. Гешева «Четыре шага назад: возвращение ... в будущее? (о книге Баумана «Петротопия)», *Социологические исследования* №5, 2020 г.
7. Бауман З. *Петротопия*. М.: ВЦИОМ, 2019.
8. Бриттон Р. Нарциссизм и нарциссические расстройства// *Журнал*

практической психологии и психоанализа. – 2008. – №4. –
<http://psyjournal.ru/j3p/pap.php?id=20080406>

9. Дяткин Ж. Хорватский галстук. Нарциссизм малых различий и процесс цивилизации // Французская психоаналитическая школа / Под ред. А.Жибо, А.В.Россохина. – СПб.: Питер, 2005. – С.299-312.

10.Кашина О.П. «Проблема перфекционизма и нарциссизма в современном обществе», 2010 г.

11.Коломинский Я.Л., Березовин Н.А. Некоторые проблемы социальной психологии. – М.: Знание, 1977 – 63 ст.

12.Напсо М.Д. — Социальный нарциссизм Ж. Липовецки и общество потребления // Философская мысль. – 2016. – № 8. – С. 75 - 81.

13.Пиз А., Алан Гарнер. Язык разговора. Пер. с англ. М.: Смысл, 2000. –52 ст.

14.Фрейд З. О нарциссизме // Очерки по психологии сексуальности. – Минск: Поппури. – 2003.

15.Фрейд З. Теория Либида и нарциссизм (Лекция 26)

16.Э. Фромм «Душа человека. Революция надежды», 2014 г.